

Súd: Krajský súd Prešov
Spisová značka: 20Co/126/2012
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8110216181
Dátum vydania rozhodnutia: 30. 10. 2012
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Michal Boroň
ECLI: ECLI:SK:KSPO:2012:8110216181.5

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Prešove v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Michala Boroňa a sudcov JUDr. Petra Straku a JUDr. Antónie Kandravej v právnej veci žalobcu Poradňa pre občianske a ľudské práva, so sídlom Krivá 23, Košice, IČO: 37867270, právne zastúpený Mgr. Vanda Durbáková, advokátka so sídlom Krivá 23, Košice, proti žalovanému Základná škola s materskou školou Šarišské Michaľany, Pod lesíkom 9, Šarišské Michaľany, právne zastúpený AK - Tarabčák, s.r.o., Hlavná 13, Prešov, advokátom JUDr. Jozefom Tarabčákom, za účasti vedľajšieho účastníka na strane žalovaného Obec Šarišské Michaľany, so sídlom Kpt. Nálepku 18, Šarišské Michaľany, zastúpená starostom obce Ing. P. I., o návrhu na začatie konania vo veciach súvisiacich s porušením zásady rovnakého zaobchádzania, o odvolaní žalovaného proti rozsudku Okresného súdu Prešov zo dňa 5. 12. 2011, č. k. 25C 133/10-229 a odvolaní žalovaného proti opravnému uzneseniu Okresného súdu Prešov zo dňa 19. 4. 2012, č. k. 25C 133/2010-263 jednohlasne takto

rozhodol:

I. P o t v r d z u j e rozsudok v spojení s opravným uznesením okrem výroku o uložení povinnosti žalovanému uverejniť znenie rozsudku s tou zmenou, že žalovaný je povinný napraviť protiprávny stav od prvého dňa začiatku najbližšieho školského roka nasledujúceho po právoplatnosti tohto rozsudku.

II. M e n í rozsudok vo výroku o uložení povinnosti zverejniť rozsudok tak, že žalobu v tejto časti zamieta.

III. Náhradu trov odvolacieho konania účastníkom n e p r i z n á v a.

o d ô v o d n e n i e :

Okresný súd Prešov (ďalej aj „prvostupňový súd“) napadnutým rozsudkom v spojení s opravným uznesením rozhodol, že žalovaný umiestňovaním detí rómskej etnickej príslušnosti do osobitných tried porušil zásadu rovnakého zaobchádzania a dopustil sa tak diskriminácie rómskych detí z dôvodu ich etnickej príslušnosti. Ďalej uložil žalovanému povinnosť do 30 dní od právoplatnosti tohto rozsudku napraviť protiprávny stav, ktorý je predmetom tohto konania, t.j. umiestniť rómske deti v ročníkoch 1 až 7 do tried spoločne s ostatnými deťmi, ktoré nie sú rómskeho etnického pôvodu. Ďalej žalovanému uložil povinnosť uverejniť do 30 dní od nadobudnutia právoplatnosti rozsudku formou platenej inzercie v učiteľských novinách znenie tohto rozsudku v plnom znení anonymizovaním osobných dát a žalovanému uložil povinnosť nahradiť žalobcovi trovy konania vo výške 1.087,51 Eur na účet právnej zástupkyne žalobcu.

Prvostupňový súd svoje rozhodnutie okrem iného odôvodnil tým, že žalobcovia oznámili súdu dostatočné skutočnosti, z ktorých bolo možné dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo. Na základe tohto došlo k presunu dôkazného bremena na žalovaného preukázať

bez akýchkoľvek pochybností, že neporušil zásadu rovnakého zaobchádzania a že sa diskriminačného konania nedopustil.

Súd skonštatoval, že pokiaľ je reálnym kritériom pre konanie príslušnosť k určitému etniku, alebo národnosti, je toto považované za podozrivé kritérium. Pri posudzovaní, či došlo k diskriminácii sa potom vykonáva vysokokvalifikované preskúvanie ospravedlniteľnosti rozdielného zaobchádzania, tzv. strict scrutiny, toto aplikuje aj Európsky súd pre ľudské práva. Súd skonštatoval vo svojich rozhodnutiach, že rozdielne zaobchádzanie je vtedy diskriminačné, keď nemá objektívne a rozumné zdôvodnenie, keď nesleduje legitímny cieľ a ak tam nie je odôvodnený pomer proporcionality medzi použitým prostriedkom a účelom, ktorý sa sleduje.

Tam, kde je rozdielne zaobchádzanie založené na rase, farbe, alebo etnickom pôvode, potreba objektívneho a rozumného zdôvodnenia musí byť vykladaná tak striktné, ako sa len dá. V predmetnom konaní žalovaný spochybnil aktívnu legitimitáciu žalobcu s tým, že žalobca nemá v predmete činnosti, ako združenie, oprávnenie na podávanie takejto žaloby. V dodatku č. 5 k stanovám Poradne pre občianske ľudské práva čl. 3 je však zrejmé, že žalobca poskytuje v oblasti ochrany pred diskrimináciou právne poradenstvo a zastupovanie v konaniach pred súdmi a inými štátnymi orgánmi a aj sám vo vlastnom mene iniciuje súdne konania. Tento dodatok bol prijatý 30.04.2010 a na Ministerstve vnútra SR bola zmena stanov vzatá na vedomie 04.06.2010, teda pred podaním žaloby.

Prvostupňový súd ďalej uviedol, že posudzoval legálnosť predložených dôkazov a každý jednotlivý predložený dôkaz vyhodnotil jednotlivo a následne všetky vo vzájomných súvislostiach. Nebolo zistené, že by niektorý z predložených listinných dôkazov bol získaný protiprávne a že by nemohol byť použitý v danom konaní, ako dôkaz preukazujúci tvrdenia žalobcu. Súd prvého stupňa nevidel dôvod na zamietnutie žaloby z dôvodu, že žalobca nie je aktívne legitimovaný. Žalobca je oprávnený na podanie žaloby podľa §§ 9a a 10 antidiskriminačného zákona.

Prvostupňový súd ďalej svoje rozhodnutie odôvodnil zistením, že u žalovaného sú vytvorené čisto rómske triedy bez ohľadu na to, aké vyučovacie výsledky v nich ten ktorý žiak dosahuje. Táto skutočnosť je zrejmá aj z výpovedí svedkýň - zamestnankýň žalovaného. Vytvorenie tried pre žiakov so sociálne znevýhodneného prostredia je zrejmá aj zo Správy o výsledkoch a podmienkach výchovno-vzdelávacej činnosti zo dňa 17.09.2009 u žalovaného. V oblasti výchovno-vzdelávacej je uvedené, že v školskom roku 2008/2009 vytvorili triedy žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Túto skutočnosť mal súd prvého stupňa za preukázanú aj zo zoznamov jednotlivých ročníkov, ktoré predložil žalovaný a z ktorých je zrejmé podľa priezvisk, ako aj fotografií z internetovej stránky, že v školskom roku 2008/2009 boli vytvorené výlučne rómske triedy v 1.- 7. ročníku, a to triedy 1.B, 1.C, 2.B, 3.B, 4.B, 5.B, 5.C, 6.B, 6.C. Žalovaný uvádzal, že k vytvoreniu tried, ktoré navštevujú deti výlučne rómskeho etnika, nepristúpil z rasového dôvodu, ale z dôvodu uplatnenia opatrenia, ktoré majú vyrovnávací charakter. Podľa tvrdenia žalovaného bolo zámerom zabezpečiť individuálny prístup pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, u ktorých sú výraznejšie problémy so zvládnutím učiva.

Čo sa týka individuálneho prístupu, žalovaný uviedol, že tento spočíva v tom, že deti v takýchto triedach dostávajú menej domácich úloh, preberajú menej učiva pomalším tempom tak, aby to zvládali. Iné špeciálne výchovno-vzdelávacie postupy žalovaný nepreukázal.

Prvostupňový súd poukázal na to, že konanie žalovaného využívaním špecifických metód a foriem vzdelávania žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia sa nemôže diať takým spôsobom, ktorý je v rozpore s platnou domácou a medzinárodnou legislatívou na ochranu ľudských práv. Tvrdenie, že vytvorenie čisto rómskych tried je zákonné prijatie dočasných vyrovnávacích opatrení, žalovaný ničím nepreukázal, keďže riaditeľka žalovaného nebola na prijatie takýchto dočasných vyrovnávacích opatrení oprávnená v súlade s § 8a ods. 1 antidiskriminačného zákona a v súlade so zákonom o štátnej správe v školstve. Príslušné orgány v rámci štátnej správy v školstve takéto opatrenia vo vzťahu k žalovanému neprijali.

Súd prvého stupňa poukázal na to, že zo zoznamu žiakov predložených žalovaným zistil, že počty žiakov v rómskych a nerómskych triedach sú približne rovnaké, v niektorých prípadoch pri nerómskych triedach aj vyššie, čo vyvracia samotné tvrdenia žalovaného, že v týchto triedach je umožnený individuálny prístup pedagóga k žiakom. Ako je zrejmé z vyjadrení žalovaného, rómske triedy boli vytvorené pre deti, ktoré žijú v obci C. v sociálne znevýhodnenom prostredí. Do týchto tried však chodia výlučne rómske deti, aj zo P. T. bez ohľadu na to, či žijú v sociálnom znevýhodnenom prostredí. Hlavným kritériom pre zaradenie dieťaťa do takejto triedy je jeho príslušnosť k rómskemu etniku.

Tvrdenia žalovaného, že rómski žiaci so svojim umiestnením do rómskych tried súhlasia a že s ním súhlasia aj rodičia, sú aj v prípade, že by to tak bolo, pre posúdenie, či na strane žalovaného došlo k diskriminačnému konaniu irelevantné. Taktiež sú irelevantné tvrdenia žalovaného, že oddelené triedy vytvoril z dôvodu toho, aby sa deti rómskeho etnika necítili pri výučbe hendikepované z dôvodu, že dosahujú horšie vyučovacie výsledky, ako deti nerómskeho pôvodu. Súhlas rómskych rodičov, prípadne detí so vzdelaním v oddelených triedach sám o sebe nemôže zbavovať, resp. ospravedlňovať protiprávne konanie žalovaného. Navyše ako preukázal žalobca, zo záverov terénneho prieskumu je zrejmé, že rómske deti, ako aj ich rodičia odobrujú dané vzdelávanie z dôvodu, že si na danú situáciu zvykli a obávajú sa šikany, či ponižovania v zmiešaných triedach. Táto situácia podľa žalobcu a s tým sa stotožnil aj súd prvého stupňa, svedčí len o neschopnosti žalovaného zodpovedne čeliť problémom, ako sú možné negatívne vzťahy medzi rómskymi a nerómskymi deťmi a systematicky podporovať ich vzájomné zblížovanie.

Skutočnosť, že žalovaný uviedol, že oddelené vzdelávanie je aj z dôvodu, aby neboli diskriminované nerómske deti, len svedčí o tom, že žalovanému absolútne chýba povedomie o koncepte inkluzívneho vzdelávania, ktorý vníma každé dieťa ako jedinečnú individualitu a ich rozdielnosť je považovaná za prirodzený fakt a snaží sa dosiahnuť plný vzdelávací potenciál každého dieťaťa v kolektíve.

Žalovaný v priebehu konania sa snažil svojimi vyjadreniami súd prvého stupňa presvedčiť, že jedine oddelené vzdelávanie je schopné zabezpečiť rovnakú kvalitu vzdelávania pre všetky deti. Súd prvého stupňa sa však s takýmto tvrdením nestotožnil. Súd prvého stupňa mal za to, že žalovaný rezignoval na svoju úlohu v procese vzdelávania, keď uprednostnil protiprávne segregované vzdelávanie pred rozvíjaním inkluzívneho vzdelávania.

Argumenty žalovaného, že rozdelenie žiakov je aj v súlade s Národným akčným plánom začleňovania rómskej populácie na r. 2011-2015 taktiež neobstojí, pretože tento dokument sa mimo iného týka vzniku a udržiavania detašovaných tried stredných škôl, čo nie je prípad žalovaného. Čo sa týka samotných dočasných vyrovnávacích opatrení, tie podľa súdu prvého stupňa znamenajú to, že sa snažia vyrovať prípadný hendikep medzi určitými skupinami osôb a dotiahnuť na vyššiu úroveň práve tú skupinu osôb, ktorá z akýchkoľvek dôvodov v určitej oblasti zaostáva, alebo nedosahuje požadované výsledky. Z predložených listinných dôkazov žalovaným je však zrejmé, že ich opatrenia nemajú vyrovnávací charakter, ktorý by umožnil dobiehanie deficitu spôsobeného možným sociálnym znevýhodnením žiakov a ich postupné zaradzovanie do nerómskych tried, ale ide len o oddelenie nerómskych žiakov od rómskych. Je zrejmé, že z rómskych tried do nerómskych tried nebol preradený dlhodobo žiadny žiak, čo mal súd prvého stupňa potvrdené aj z výpovedí zamestnankýň žalovaného a tiež z výpovede zástupcu zriaďovateľa.

Súd prvého stupňa poukázal na to, že žalovaný sa ani v priebehu konania netajil tým, že jedným z dôvodov na preradenie rómskych detí zo zmiešaných tried do oddelených tried bola obava zo zvýšeného odlivu detí na základnú školu v T., ktorú nenavštevujú deti rómskej etnickej príslušnosti. Tieto skutočnosti sú potvrdené z kópie internetového článku zo stránky www.mecem.sk a v spise sa nachádzajú na č.l. 40. Tvrdenia štatutárneho zástupcu obce Šarišské Michaľany, že prijaté opatrenia zlepšili dochádzku a vyučovacie výsledky rómskych žiakov, neboli nijako preukázané.

Žalovaný namietal vykonateľnosť druhého a tretieho výroku návrhu, vzhľadom na znenie § 155 ods. 4 O.s.p. Súd prvého stupňa mal za to, že výroky sú dostatočne určité, aby mohli byť vykonané a pri treťom

výroku nejde o uloženie povinnosti podľa § 155 ods. 4 O.s.p., ale podľa antidiskriminačného zákona ako forma nápravy protiprávneho stavu.

Predmetná žaloba je tzv. žaloba vo verejnom záujme, ktorú podal žalobca vo vlastnom mene, ale aj v záujme ochrany práv neurčitého počtu osôb. S poukazom na túto skutočnosť potom súd prvého stupňa mal za to, že je namieste vyhovieť aj tretiemu výroku a uložiť žalovanému zverejniť rozsudok, aby o tomto protiprávnom konaní boli informované aj ďalšie subjekty, ktoré sa ho prípadne taktiež dopúšťajú, a aby od tohto svojho konania upustili a náležite napravili protiprávny stav.

Prvostupňový súd mal za to, že žalovaný neunesol dôkazné bremeno a nepreukázal bez akýchkoľvek pochybností, že sa diskriminačného konania nedopustil. Žalovaný nepreukázal, žeby ním prijaté opatrenia boli v súlade s príslušnými zákonmi a žeby toto opatrenie bolo primerané a nevyhnutné. Aj keď podľa žalovaného prijaté opatrenia sledujú legitímny cieľ, získanie potrebných návykov a vedomostí pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, použité prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa tomu proporcionálne nezodpovedajú. Za takejto situácie preto súd prvého stupňa žalobe v celom rozsahu vyhovel.

Žalobca žiadal vo svojom druhom výroku pôvodne určiť žalovanému povinnosť odstrániť protiprávny stav do 30 dní od právoplatnosti rozsudku, neskôr lehotu na plnenie upravil. Súd prvého stupňa vyhlásil na pojednávaní druhý výrok v pôvodnom znení, t.j. uložil žalovanému povinnosť v lehote 30 dní od právoplatnosti rozsudku. Súd prvého stupňa mal za to, že výrok v tejto podobe je riadne vykonateľný, aj napriek tomu, že súd pripustil zmenu žalovaného návrhu v tejto časti, ohľadom lehoty na plnenie, nie je viazaný návrhom, keďže môže pri určovaní lehoty na plnenie ponechať buď zákonnú lehotu, prípadne určiť dlhšiu lehotu, ktorú považuje za dôvodnú. Súd prvého stupňa argumentuje, že žalobe vyhovel, v súlade s návrhom žalobcu ako pôvodne navrhoval.

O trovách konania prvostupňový súd rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p. a účastníkovi, ktorý mal vo veci plný úspech, priznal náhradu trov potrebných na účelné uplatňovanie alebo bránenie práva proti účastníkovi, ktorý vo veci úspech nemal a zaviazal k povinnosti žalovaného nahradiť žalobcovi trovy konania vo výške 1.087,51 Eur na účet právnej zástupkyne žalobcu.

Prvostupňový súd opravným uznesením opravil prvý výrok rozsudku zo dňa 5. 12. 2011 č. k. 25C 133/2010-229 tak, že tento správne znie: „Žalovaný umiestňovaním detí rómskej etnickej príslušnosti do osobitných tried porušil zásadu rovnakého zaobchádzania a dopustil sa tak diskriminácie rómskych detí z dôvodu ich etnickej príslušnosti.“ Svoje rozhodnutie prvostupňový súd odôvodnil tým, že pri vyhotovovaní rozsudku došlo k chybe, keď v jeho prvom výroku bolo uvedené slovné spojenie „osobných tried“, pričom správne malo byť uvedené „osobitných tried“. S poukazom na znenie ust. § 164 O.s.p. preto dodatočne rozhodol opravným uznesením o odstránení písárskych chýb a iných zrejmych nesprávností.

Proti tomuto rozsudku a opravnému uzneseniu podal odvolanie žalovaný. Navrhol odvolaciemu súdu, aby napadnutý rozsudok a opravné uznesenie zrušil a vec vrátil prvostupňovému súdu na nové rozhodnutie. V odvolaní odvolateľ poukázal na to, že napadnutý rozsudok vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci a je vydaný na základe skutkových zistení, ktoré nemajú oporu vo vykonaných dôkazoch, pretože súd prvého stupňa vykonané dôkazy nesprávne vyhodnotil. Súd prvého stupňa rozhodol nesprávne v prvom výroku rozsudku, pretože pri rozhodovaní neprihliadal na všetky vykonané dôkazy a z vykonaných vyvodil nesprávne závery o skutkovom stave. Navyiac, z odôvodnenia nie je zrejmé, prečo súd prvého stupňa na niektoré dôkazy neprihliadal. Poukázal v tejto súvislosti na ust. § 132 O.s.p. a § 157 O.s.p. Odvolateľ ďalej uviedol, že súd prvého stupňa poukázal v odôvodnení iba na závery terénneho prieskumu, z ktorých má vyplývať, že rómske deti a ich rodičia odobrujú vzdelávanie z dôvodu, že si na to zvykli a obávajú sa šikany, či ponižovania. Súd prvého stupňa však nezdôvodnil, prečo závery žalobcu považoval za smerodajné, hoci výpoveď svedkyne Y. J. svedčí o opaku. Svedkyňa jednoznačne uviedla, že je spokojná s tým, v akej triede je jej dieťa a aj to, že nespokojné sú tie matky, ktoré sa o deti nestarajú. Táto svedkyňa aj organizovala petíciu, v ktorej rodičia vyjadrili spokojnosť s opatrením školy. Potvrdila aj to, že v zmiešanej triede mala jej dcéra horší

prospech, ako dosahuje teraz. Súd prvého stupňa v odôvodnení rozsudku výpoveď tejto svedkyne žiadnym spôsobom nehodnotil. Súd prvého stupňa tiež nesprávne vyhodnotil vykonané dôkazy, keď konštatuje, že nebolo preukázané, že prijaté opatrenia zlepšili dochádzku a vyučovacie výsledky detí z týchto tried, hoci z vykonaných dôkazov toto nepochybne možno vyvodit'. Podľa názoru súdu prvého stupňa je výuka žalovaného v triedach pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia v rozpore s platnou legislatívou, pretože neboli preukázané „iné špeciálne výchovno-vzdelávacie postupy“, pričom súd prvého stupňa považoval za nedostatočný dôkaz to, že v týchto triedach deti postupujú pomalším tempom a dostávajú menej domácich úloh tak, aby učivo zvládali. Súd prvého stupňa neprihliadal na vyjadrenie žalovaného z 18.10.2010, v ktorom poukázal na § 107 zák. č. 245/2008 Z. z. (školský zákon), podľa ktorého školy vytvárajú pre zabezpečenie výchovy a vzdelávania detí zo sociálne znevýhodneného prostredia individuálne podmienky, ktorými sú okrem iného aj úprava organizácie výchovy a vzdelávania a špecifické metódy a formy výchovy a vzdelávania. Takýmito individuálnymi podmienkami sú aj vyššie uvedené pomalšie tempo výuky oproti bežným triedam, čím dochádza k úprave organizácie vzdelávania. Tiež v týchto triedach sa aplikuje metóda viacnásobného opakovania informácie, metóda algoritmizácie obsahu vzdelávania, kde sa obsah celku alebo konkrétnej mentálnej, prípadne učebnej operácie rozloží na menšie kroky prispôbené schopnostiam žiakov, či metóda optimálneho kódovania, pri ktorej sa informácia podáva primerane vyspelosti žiakov. Uvedené vyplýva z výpovede svedkyne Mgr. T. z 23.5.2011, kde síce nepoužila tieto odborné termíny, čo ale nemôže byť na ujmu žalovaného, keďže z obsahu výpovede tieto individuálne podmienky vyplývajú. Deti zo znevýhodneného prostredia, ktoré je málo podnetné, na udržanie pozornosti tiež potrebujú zvýšenú mieru pochopenia, pochvaly, výraznejší pozitívny prístup, povzbudzovanie, podporu a pomalšie tempo pri výučbe. Z tohto je zrejmé, že žalovaný skutočne nezriadil triedy, ktoré by mali navštevovať výlučne deti rómskeho etnika, ale ide o triedy zriadené v zmysle § 107 zák. č. 245/2008 Z.z. pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia bez ohľadu na etnickú príslušnosť, ktorým má byť dosiahnutý cieľ č.2 Revidovaného národného akčného plánu, a to zlepšenie motivácie, školských výsledkov a dochádzky detí zo sociálne znevýhodneného prostredia v základnom vzdelávaní. Z dôkazov tiež vyplýva, že žiaden rodič nepodal podnet týkajúci sa diskriminácie, či dokonca segregácie (ako to neustále uvádza žalobca) detí zo sociálne znevýhodneného prostredia a tiež to, že rodičia, ktorých deti navštevujú triedy pre deti zo znevýhodneného prostredia, nesúhlasili s ich preradením do bežnej triedy (svedkyňa J. z 23.5.2011). Súd prvého stupňa vo svojom rozhodnutí vôbec nebral do úvahy vôľu rodičov, ktorá by mala byť pre rozhodovanie smerodajná. Ak rodičia súhlasia s takýmto organizačným opatrením, ako je realizované u žalovaného, nemožno to považovať za diskrimináciu. Súd prvého stupňa sa vôbec v odôvodnení nevysporiadal s námietkou, že nevykonaním takého opatrenia by dochádzalo k diskriminácii tých detí, ktoré dokážu zvládať predpísané učivo a dochádzalo by k porušovaniu ich práva na vzdelanie v primeranej kvalite. Takejto kvality by sa im nedostávalo práve v dôsledku spomalenia vyučovacieho procesu, keď by sa muselo tempo výuky prispôbiť tempu detí, ktoré štandardnú výuku nezvládajú. Vytvorenie tried, v ktorých sa tempo vyučovania prispôbuje schopnostiam detí, zlepšilo výsledky týchto detí, teda ak by sa dalo hovoriť o diskriminácii, tak jedine o pozitívnej, nakoľko predmetné opatrenie má nepochybne kladný vplyv na deti, ktoré tieto triedy navštevujú. Ich zaradenie do „zmiešaných“ tried, kde sa postupuje pri vyučovaní štandardným spôsobom, by mohlo mať za následok buď to, že by sa nestihla prebrať všetka učebná látka práve v dôsledku spomalenia tempa výuky, alebo ak by sa dodržiavalo bežné tempo, znamenalo by to znemožnenie tým školákovi, ktorí tempo nezvládajú, úspešne ukončiť školskú dochádzku. Pravdepodobnejšia je však druhá alternatíva vzhľadom na to, že aj z výpovede svedka I. z 20.10.2011 vyplýva, že v minulosti, keď existovali zmiešané triedy, učitelia nemali dostatok času venovať sa osobitne rómskym žiakom, pretože títo nestíhali tempo výuky, a preto aj dosahovali zlý prospech. Poukázal aj na to, že na pojednávaní 20.10.2011 uviedla riaditeľka žalovaného, že v 9. ročníku je 6 detí zo sociálne znevýhodneného prostredia a že tieto nie sú spokojné so zaradením do zmiešanej triedy. Práve zaradenie do týchto tried je jedným z dôvodov, že sa ich do 9. ročníka dostalo len 6, pretože, tak ako to uviedol odvolateľ vyššie, učitelia nemali dostatok času venovať sa tým rómskym deťom, ktoré tempo vyučovania v takejto triede nezvládali. Tieto deti si nedokázali osvojiť ročníkové učivo a museli následne ročník opakovať. Aj z výpovede svedkyne Mgr. I. T. vyplýva, že v súčasnosti, keď prebieha vzdelávanie v triedach pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, sa výsledky podstatne zlepšili. Nemožno opomenúť ani to, že rómske deti sa podľa výpovedí svedkov cítia lepšie v triede, kde sú „medzi svojimi“, v tomto kolektíve dosahujú lepšie výsledky, znížila sa aj miera záškoláctva a takéto vzdelávanie má za následok aj celkové zlepšenie správania a návykov detí. Cieľom dnešnej doby je práve to, aby aj deti zo sociálne znevýhodneného prostredia dosiahli čo najvyšší stupeň vzdelania a nekončili školskú dochádzku predčasne práve kvôli tomu, že nezvládajú tempo učiva a následne sú hodnotení známku „nedostatočný“. Aj tento aspekt je potrebné zohľadniť, pričom odvolateľ poukázal

na to, že ide o jeden z hlavných cieľov Revidovaného národného akčného plánu, ktorý si ako cieľ č. 2 stanovil okrem iného aj zvýšiť počet detí pokračujúcich v ďalšom štúdiu po základnom vzdelávaní. Toto je možné dosiahnuť len tak, že deti z rómskej komunity ukončia vzdelanie na základnej škole, k čomu napomáha práve prispôsobenie vzdelávania ich možnostiam (absentujúce učebné pomôcky, domáca príprava a pod.), ktoré vyplývajú práve zo sociálne znevýhodneného prostredia, v ktorom tieto deti vyrastajú) a schopnostiam. Podľa názoru súdu prvého stupňa neobstojí argument, že rozdelenie je v súlade s Národným akčným plánom začleňovania rómskej populácie, pretože sa týka vzniku a udržiavania detašovaných tried stredných škôl. Ak je prípustné mať oddelené rómske triedy na stredných školách, prečo je neprípustné mať takéto triedy na základných školách? Nemožno výkonom práva žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, bez prihliadnutia na reálne podmienky, obmedzovať ich právo na primerané vzdelanie, ktorého sa im výkonom tohto práva nedostáva a navyiac obmedzovať v právach na kvalitné vzdelávanie aj skupinu žiakov, ktorá z takého prostredia nepochádza. Podľa názoru súdu prvého stupňa žalovaný nie je schopný zodpovedne čeliť problémom a chýba mu povedomie o koncepte inkluzívneho vzdelávania, kde každé dieťa je jedinečné a cieľom je dosiahnuť plný vzdelávací potenciál každého dieťaťa, pričom sa súd prvého stupňa podľa názoru odvolateľa mylne domnieva, že žalovaný zastáva názor, že jedine oddeleným vzdelávaním sa dá zabezpečiť rovnaká kvalita pre všetky deti. Žalovaný sa naopak snaží zabezpečiť kvalitnú výuku pre všetky deti za súčasného rešpektovania individuálnych potrieb detí vo vzdelávaní podľa ich schopností, ale aj možností finančných, sociálnych a pod. Má snahu organizovať vyučovanie tak, aby sa rešpektovali potreby detí, čo umožňuje vyhovieť aj potrebám dieťaťa sociálne znevýhodneného, s ktorým pedagóg pracuje za použitia špecifických metód a foriem. Tým sa zároveň zvyšuje (u detí zo SZP) resp. udržiava (u ostatných detí) kvalita učenia všetkých detí, pretože s ostatnými deťmi sa pracuje štandardnou formou. Žiadne dieťa nie je vylučované z hlavného vzdelávacieho prúdu, naopak, tým, že v týchto triedach sa učiteľia žiakom venujú, začleňujú ich do vzdelávania intenzívnejšie. Rozhodnutie súdu nemôže neakceptovať reálne pomery. Odvolateľ ďalej vo svojom odvolaní poukázal na to, že v druhom výroku rozsudku uložil súd prvého stupňa žalovanému povinnosť do 30 dní po právoplatnosti rozsudku napraviť protiprávny stav. Tento výrok je však v rozpore s návrhom žalobcu a je nad rámec jeho návrhu. Žalobca svoj pôvodný návrh zmenil a súd uznesením z 31.1.2011 zmenu pripustil tak, že „žalovaný je povinný od prvého dňa školského roka, nasledujúceho po právoplatnosti rozsudku, napraviť protiprávny stav. Odvolateľ poukázal na znenie ust. § 153 ods. 2 O.s.p. s tým, že súd prvého stupňa svoje rozhodnutie, ktoré išlo nad rámec návrhu, odôvodnil tým, že tu išlo o lehotu na plnenie a súd je oprávnený pri určovaní lehoty na plnenie ponechať buď zákonnú lehotu, prípadne určiť dlhšiu lehotu. Súd prvého stupňa však neuviedol, ktoré zákonné ustanovenie ho k tomu oprávňuje. Rozhodnutie je tiež založené na nesprávnom právnom posúdení. Súd je oprávnený podľa § 160 ods. 1 O.s.p. určiť dlhšiu lehotu na plnenie. Tento prípad však nemožno v žiadnom prípade podradiť pod citované ustanovenie, pretože oprávnenie súdu v zmysle vyššie uvedeného prichádza do úvahy iba vtedy, ak by žalobca neurčil v návrhu lehotu žiadnu a súd by považoval lehotu zákonnú za nepostačujúcu na splnenie povinnosti. Svoje rozhodnutie o dĺžke lehoty by však bol povinný súd riadne odôvodniť, prečo zákonnú lehotu považuje za krátku. V tomto je preto tento výrok nepreskúmateľný. V predmetnej veci však išlo o zmenu návrhu, kedy je súd viazaný ust. § 153 ods. 2 O.s.p. Jeho rozhodnutie je preto založené na nesprávnom právnom názore. K zmene návrhu pristúpil žalobca z toho dôvodu, že v lehote 30 dní, ale ani v priebehu školského roka nie je realizovateľná zmena usporiadania tried a zaraďovanie žiakov do iných tried, pretože je to spojené s prerábaním rozvrhu a odmeňovaním z toho vyplývajúcim, ktoré je viazané na rozvrh hodín a úväzky učiteľov. Napadnutý druhý výrok rozsudku v znení, ako bol pôvodne navrhovaný a vyhlásený, je nevykonateľný, pretože z neho nie je jasné, koľko, prípadne aký pomer rómskych a nerómskych detí má byť umiestnený v spoločných triedach. Pri takomto výroku bude rozsudok splnený pri umiestnení akéhokoľvek počtu rómskych detí medzi nerómske a opačne. Rozmiestnenie detí je však závislé od toho, aký bude počet rómskych a nerómskych detí, resp. či budú obe skupiny v nasledujúcom školskom roku zapísané v škole a v čase vyhlasovania rozsudku toto nie je známe. Súd prvého stupňa sa s námietkami nevykonateľnosti druhého výroku vôbec nezaoberal. Skonštatoval iba, že tento výrok je dostatočne určitý (spojil to s odôvodnením tretieho výroku, ktorý však nebol namietaný pre neurčitosť a nevykonateľnosť), aby mohol byť vykonateľný. Pri odôvodňovaní tohto výroku absentujú akékoľvek skutkové úvahy súdu, ktoré by presvedčivo vyargumentovali vykonateľnosť tohto výroku a vyvrátili námietku nevykonateľnosti. Nesprávne je aj rozhodnutie súdu prvého stupňa v treťom napadnutom výroku, pretože takýto návrh nemá oporu v právnej úprave, pričom má ísť o uloženie povinnosti podľa antidiskriminačného zákona. Súd prvého stupňa však nezdôvodnil, ktoré ust. citovaného zákona ho k tomu oprávňuje a podľa akého ustanovenia tak rozhodol. Tento napadnutý výrok je preto nepreskúmateľný. Odvolateľ ďalej poukázal na znenie ust. § 157 ods. 2 O.s.p. s tým, že zákon takýto spôsob zverejnenia rozsudku, ako ho súd uložil v 3. výroku, neumožňuje. V tomto výroku

je preto rozsudok okrem jeho nepreskúmateľnosti aj založený na nesprávnom právnom názore súdu prvého stupňa. Odvolateľ v odvolaní proti opravnému uzneseniu uviedol, že na pojednávaní dňa 5. 12. 2011 bol vyhlásený rozsudok a zhodne s vyhláseným znením bol písomne vyhotovený, vrátane časti opravenej napadnutým uznesením. Skutočnosť, že vyhlásené znenie rozsudku je zhodné s pôvodným znením písomného vyhotovenia rozsudku, vyplýva aj zo samotnej zápisnice z pojednávania zo dňa 5. 12. 2011. Podľa § 164 O.s.p. môže súd opraviť iba také chyby, ktoré vznikli v písaní a počítaní, prípadne iné nesprávnosti. Pochybenie, o ktorého opravu ide, sa však musí týkať písomného vyhotovenia rozsudku, pokiaľ toto nie je totožné so znením, ktoré bolo vyhlásené na pojednávaní. Nemôže však súd opravovať vyhlásené znenie rozsudku.

Odvolací súd preskúmal napadnutý rozsudok v spojení s opravným uznesením a konanie, ktoré mu predchádzalo podľa zásad upravených v ust. § 212 O.s.p. a zistil, že rozsudok po zmene lehoty na splnenie povinnosti je vecne správny. V časti o uloženie povinnosti zverejniť rozsudok je odvolanie žalovaného dôvodné.

Prvostupňový súd vychádzal zo skutkového stavu, ktorý má oporu vo vykonanom dokazovaní a vec správne právne posúdil. Odvolací súd sa stotožňuje s odôvodnením rozsudku zo strany prvostupňového súdu a na zdôraznenie vecnej správnosti a v súvislosti s odvolacími námietkami dopĺňa.

Žalobca nielen osvedčil diskrimináciu alebo povedané slovami zákona „oznámil súdu skutočnosti, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo“ (§ 11 ods. 2 ADZ), ale ju aj preukázal. Na druhej strane žalovaný nielenže nepreukázal neexistenciu diskriminácie a porušovania zásady rovnakého zaobchádzania, ale ju svojimi tvrdeniami verejne priznal. Starosta obce (vedľajší účastník) žalovanému pritom nijako nepomohol, ale naopak podľa názoru odvolacieho súdu odkryl segregáciu na základnej škole v celom rozsahu.

Žalovaná škola a vedľajší účastník uviedli podľa nich „praktické“ dôvody na oddelené vyučovanie rómskych detí (deti rómskych rodičov súhlasia, rómske deti navzájom spolu lepšie vychádzajú, nie sú konflikty s nerómskymi deťmi, nerómske deti nie sú „brzdené“ zaostalejšími rómskymi deťmi, rómske deti majú lepšie výsledky a podobne). Teda ide o čisto segregačné argumenty úplne vzdialené prepotrebnému inkluzívnemu prístupu a podľa názoru odvolacieho súdu tiež o argumenty očividne podporujúce veľmi nežiaduci status quo, s ktorým v tejto spoločnosti nikto nie je spokojný, každý by ho chcel zmeniť a ktorý pomaly, ale s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou zvyšuje napätie medzi rómskym a nerómskym obyvateľstvom. Najväčší paradox spočíva v tom, že stav segregácie žalovaná škola a obec zdá sa s nevoľou odmietajú a obeť tejto segregácie teda rómske deti a ich rodičia ako keby s jasotom akceptovali, že môžu byť oddelení a „sami svojí“. Je preto osobitne dôležité dôsledne vyhodnocovať tzv. „informovaný súhlas“ od zástupcov rómskeho etnika (porov. rozsudok ESLP I.G., M.K. a R.H. proti Slovenskej republike týkajúci sa sterilizácie rómskej ženy).

Odvolací súd uznáva žalovanej škole a obci, že riešenie nie je ľahké. Všeobecne možno povedať, že začleňovanie rómskych detí znamená zmenu a zmien sa ľudia boja. Mnoho ľudí z oblasti vzdelávania sa bojí, či sa dokážu postarať o takto zmiešaný kolektív. Je otázne, či je možné u niektorých učiteľov vylúčiť prístup tzv. „nerušte moje kruhy“ vo vzťahu k zaužívanému spôsobu výučby. Tým odvolací súd nechce povedať, že by pedagógovia žalovaného nespĺňali tie najnáročnejšie kritéria. Problém očividne presahuje hranice P. T..

Ale nech sú pedagogické postupy akokoľvek náročné, nesmú odradiť školu a obec od inklúzie a pomoci rómskym deťom vytvoriť podmienky rovnocenného štúdia na strednom stupni.

Každý názor je potrebné brať do úvahy, a preto aj aplikácia inkluzívneho vzdelávania do praxe nie je tak jednoduchou úlohou, ako sa doposiaľ mohla zdať. Inými slovami povedané, inkluzívne vzdelávanie si vyžaduje osobitný viac než štandardný prístup učiteľa, ktorý musí byť aj ocenený. Nepochybne učiteľ, ktorý musí zvládnuť osobitný prístup k zaostalejším deťom v jednej triede a neubrať na pláne výuky u

pokročilejších detí, musí byť ocenený. V tomto smere je verejne známe, že sa na účely riešenia rómskej otázky vyčleňujú nemalé finančné prostriedky a účelnosť ich použitia je otázna.

Segregované vzdelávanie žalovaného odvolací súd ani nemôže nazvať nijako inak ako nedôstojným zjednodušením situácie, aby škola mohla relatívne dobre napredovať a aby vo verejnosti existoval akýsi pocit zdania, že je vzdelávanie v súlade s právnym poriadkom. Odvolací súd však musí kriticky poznamenať, že preukázateľne k rómskym žiakom žalovaná škola pristupuje ani nie ako k subjektom, ale ako k objektom práva. V súvislosti s opatreniami sa poukázalo okrem iného aj na vší u rómskych detí. Takže sa neoddelia vší a nečistota, ale oddelia sa deti. Práve to, že ide o deti, je obzvlášť poľutovania hodné. Rómske deti v rámci opatrení žalovanej školy nemajú takmer žiadnu šancu sa rovnocenne pripraviť na rovnocenný stupeň vzdelania na strednej škole. Síce nejako ukončia školu, ale s hendikepom oproti nerómskym deťom akurát s tým rozdielom, že všetky rómske deti (ne)prípravené na stredný stupeň spoločne a aby to nevyznelo segregáčne, tak sa používa pojem sociálne znevýhodnené prostredie.

Odvolací súd sa mal rozhodnúť či aktuálny stav predstavujúci rómske triedy a dokonca rómske poschodie je normálny alebo nenormálny, resp. slovami zákona, či ide alebo nie o segregáciu. Vyčlenenie rómskych detí považuje aj odvolací súd za evidentné. Zdá sa, že je potrebné priblížiť význam inkluzívneho vzdelávania.

V prvom rade treba chápať inklúziu ako právo každého dieťaťa na kvalitné vzdelávanie. UNESCO definuje inkluzívne vzdelávanie <<http://sk.wikipedia.org/wiki/Vzdel%C3%A1vanie>> ako proces reagujúci na rôznorodosť potrieb všetkých žiakov a to prostredníctvom zvýšenia ich účasti na vzdelávaní. Cieľom je okrem zníženia počtu vylúčených študentov a ich dištancovania sa od vzdelania aj potreba, aby celý vzdelávací systém vytváral také prostredie, kde študenti v rámci inkluzívneho prístupu majú splnené ich individuálne potreby. Teda v jednej triede aj individuálny prístup.

Takto má každý žiak možnosť uspieť. Ide o právo každého jednotlivca na prístup ku vzdelaniu čo najvyššieho stupňa a kvality, založenom na morálnych hodnotách, pri ktorom škola rešpektuje individuálne osobitosti človeka a osobitosti prameniace z jeho príslušnosti k určitej skupine. Výsledkom vzdelávania je jeho plnohodnotné začlenenie do spoločenského, hospodárskeho a kultúrneho života.

Inklúzia je systém vzdelania, ktorý rešpektuje osobnosť dieťaťa a vyvíja jeho osobnosť. Umožňuje deťom navštevovať bežné školské zariadenia <<http://sk.wikipedia.org/wiki/%C5%A0kola>>. V inkluzívnych školách sa ku každému dieťaťu pristupuje individuálne a učitelia si zakladajú na tom, aby sa na výučbe a rôznych projektoch podieľali aj samotní rodičia, aby sa deti naučili komunikovať aj s inými ľuďmi. Odlišnosť detí je v takýchto zariadeniach vnímaná ako príležitosť k rozvíjaniu rešpektu k sebe samému, ale aj k ostatným. Rozvíjajú svoju empatiu, toleranciu, ohľaduplnosť a zodpovednosť.

Odvolací súd demonštruje význam inkluzívneho vzdelávania na jeho výhodách.

Výhody pre nerómske dieťa. Individuálny prístup učiteľa k dieťaťu, ktorý pomôže objaviť jeho netušené schopnosti. Dieťa sa učí prirodzene vnímať a reagovať na zmeny a odlišnosti. Rozmanitosť triedy poskytuje dieťaťu skutočný obraz o odlišnostiach v spoločnosti, v ktorej bude raz ako dospelý človek existovať a tým je dieťa lepšie pripravené na budúcnosť

Výhody pre rómske dieťa. Individuálny prístup učiteľa k dieťaťu, ktorí pomôže objaviť jeho netušené schopnosti. Príležitosť nájsť si priateľov aj v bežnom kolektíve. Takto jeho sociálne prostredie nie je obmedzené len na rómske deti, tak ako je tomu v špeciálnych triedach alebo na rómskom podlaží. Získava pocit že je súčasťou spoločnosti, a to posilňuje jeho sebaistotu. Rozmanitosť triedy poskytuje dieťaťu skutočný obraz o odlišnostiach v spoločnosti, v ktorej bude ako dospelý človek raz existovať a tým je dieťa lepšie pripravené na budúcnosť. Zaostalejšie dieťa, ktoré trávi viac času a kopíruje zdatnejších, ukazuje zvýšenie sociálnych a akademických znalostí ako deti, ktoré sú izolované výlučne v rómskych triedach.

Výhody pre spoločnosť. Škola zameraná na inkluzívne vzdelávanie pomáha riešiť tabuizované témy akou je diskriminácia a segregácia, rasizmus a zvyšuje toleranciu, empatiu a porozumenie. Vedie k menšiemu ekonomickému zaťaženiu spoločnosti, nakoľko zaostalejšie deti sú vedené viac k samostatnosti. Zvyšuje sa možnosť ich uplatnenia na aktívnom trhu práce.

Výhody pre školu. Neustále rozvíjanie profesionálnych schopností učiteľov. Z celého pedagogického zboru sa tým stáva profesionálny tím. Inkluzívne školy kladú dôraz na kvalitnú spoluprácu všetkých učiteľov, čo uľahčuje prácu jednotlivcovi. Inkluzívna škola je kultúrnym, osvetovým, preventívnym a rodinným centrom, čím zohráva dôležitú úlohu v živote študentov, ale pozitívne ovplyvňuje aj rodičov pri výchove ich dieťaťa.

Ako už bolo spomenuté, z nových vecí majú ľudia zväčša obavy, ako budú použiteľné v praxi. Tieto obavy môžu prameniť z predsudkov a nedostatočnej informovanosti. Môžu vzniknúť obavy, že rómske dieťa dostatočne nezapadne do kolektívu, že bude odcudzované a ponížované, čo môže znížiť jeho sebavedomie a sebaúctu. Zo strany rodičov nerómskych detí môže vzniknúť obava, že deti vyžadujúce zvláštnu potrebu budú brzdiť zdravého jedinca vo vývoji alebo im nebude poskytovaná dostatočná pozornosť práve preto, že sa vyučujúci bude venovať zaostalejšiemu rómskemu dieťaťu. Okruh týchto pochybností zhrňuje práve obava, že nerómske deti patria do normálnych škôl a ostatní patria do škôl špeciálnych.

Odvolací súd však poukazuje na to, že deti, ktoré chodia do inkluzívnej školy už od ranného veku, inakosť ostatných spolužiakov berú ako niečo prirodzené, na rozdiel od detí v nie inkluzívnych školách, kde sú začlenené výlučne v rámci rómskych skupín. Tam problém s diskrimináciou zo strany detí vznikáť môže. Avšak preto musia vzniknúť školy inkluzívne, aby sa takýmto neprijemnostiam značne predchádzalo a aby každý znevýhodnený jedinec zapadol medzi rovesníkov, ktorí hendikep zaostalosti nemajú. Takisto aj predsudky, že nerómske dieťa bude nevnímané a zanedbávané učiteľom, odvolací súd považuje za neopodstatnené, nakoľko dieťa so špeciálnymi vzdelávacími potrebami nemá na množstvo prebraného učiva žiadny vplyv. Vďaka hravému, interaktívnemu, vysvetľujúcemu a kreatívnemu postupu vyučovania sa deti naučia viac. A nakoľko sa každému jedincovi učiteľ venuje individuálne, zaručuje všetkým deťom takú starostlivosť akú potrebujú a to bez ohľadu na to či ide o znevýhodnené alebo nadané dieťa (inklúzia).

Na pojednávaní dňa 30. 10. 2012 žalovaný upriamil pozornosť odvolacieho súdu na to, že došlo k zmene oproti stavu, keď bol vyhlásený napadnutý rozsudok, a to, že deti zo znevýhodneného prostredia boli zaradené k ostatným deťom do tried. Zároveň súdu krátkou cestou predložil tabuľku o zaradení týchto žiakov do tried.

Vedľajší účastník na tomto pojednávaní poukázal na to, že na škole nie je žiadna segregácia. To, že je tam veľa rómskych žiakov, tak toto škola ovplyvniť nemôže. Škola nemá rómske triedy, má len triedy pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a v týchto triedach sú aj nerómski žiaci. Ďalej poukázal na to, že v konaní mu chýbajú vyjadrenia školskej správy, Školskej inšpekcie Ministerstva školstva. Ďalej poukázal na to, že o umiestňovaní žiakov do tried rozhoduje pedagogická rada na základe odporúčania a následného súhlasu rodičov.

Žalovaný ďalej poukázal na to, že v ich škole je 267 Rómov a 158 nerómov, spolu sa jedná o 425 žiakov. Uviedol, že v rámci inklúzie, ktorú zákon nepozná, malo ísť o začleňovanie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. Dieťa je integrované na základe odporúčania pedagogickej rady, z ktorého riaditeľ školy vychádza. Po zabezpečení informovaného súhlasu rodiča žiaka následne tento žiak je preradený. Ďalej poukázal na to, že v rámci 9 pohovorov nebol na takúto integráciu daný ani jeden súhlas rodiča. Ďalej poukázal na to, že z 15 navrhovaných preradení žiakov nakoniec súhlasili rodičia štyroch takýchto žiakov. V tejto súvislosti poprel segregáciu a poukázal na to, že v septembri rozhodol o integrovaní ďalších dvoch žiakov.

Žalobca v dostatočnom rozsahu preukázal nerovnaké zaobchádzanie pri prístupe k rómskym deťom. Bolo na žalovanom, aby súd presvedčil, že nejde o porušenie princípu rovnosti. Odhliadnuc od potvrdenia segregácie priamo riaditeľom školy, či starostom obce odvolací súd poukazuje na výpovede svedkov. Svedkyňa J. vypovedala ...„Učím v triedach, kde sú len rómski žiaci ...“, (č. l. 180). Na otázku,

či na škole sú aj iné triedy, kde sú len rómske deti, uviedla: „Áno sú takéto triedy“.....„Na prízemí nie sú žiadne nerómske triedy.“

Svedkyňa Mgr. T. na otázku, z akého dôvodu došlo 1. 9. 2008 k preradeniu rómskych žiakov z nerómskych tried alebo zmiešaných do čisto rómskych: „Vyžadovala si to situácia. Na konci školského roka bolo rodičovské združenie, kde sme riešili sťažnosti rodičov majority, ktorí sa sťažovali na časté konflikty medzi žiakmi, na vši v triedach a krádeže desiat a aj rodičia sa sťažovali, že preložia svoje deti na iné školy, k čomu v niektorých prípadoch došlo. Situáciu sme teda riešili takýmto spôsobom.“ (č. I. 192).

Svedkyňa J. (č. I. 193 spisu) na otázku, či dcéra T., ktorá už navštevuje 6. ročník základnej školy, chodila aj do nerómskych tried uviedla cit.: „Áno v 1. a 2. ročníku bola v zmiešanej triede a potom mi oznámila, že budú deti rozdelené, vedelo sa to aj v osade, teda rómske a nerómske triedy.“ Na otázku, či dcéra T. mala v zmiešanej triede nerómskych kamarátov: „Neviem o tom, myslím si, že nie, hoci dcéra chodila do školy čisto oblečená a nemá žiadne potrhané veci, má osvojené hygienické návyky, myslím si, že dôvodom, prečo nemala kamarátov bolo to, že je Rómka, keďže si myslím, či je čisto oblečený Róm alebo nie, stále ho budú brať ako Róma. Chcem opraviť, dcéra navštevovala zmiešané triedy 3 roky, v 4. ročníku nastúpila do čisto rómskej triedy.“ Na otázku, kde svedkyňa navštevovala základnú školu: „Ja som navštevovala osobitnú školu v C. a bola som tam spokojná. Čo sa týka učiva, myslím si, že deti v rómskych aj nerómskych triedach preberajú zhodné učivo. Viem to porovnať podľa toho, že mám známu, ktorá žije s nerómom, majú dieťa a toto navštevuje nerómsku triedu a keď sa bavíme, tak hovorí, že majú podobné učivo, ako môj syn J..“

Svedok Ing. I. pred prvostupňovým súdom uviedol: „...„Nevidím dôvod, ak je žiak vzdelávateľný, aby nemohol byť preradený do normálnej triedy. Našou snahou je, aby sa žiaci z takto znevýhodneného prostredia dostali do čo najvyšších ročníkov základnej školy, túto ukončili a potom následne študovali na strednej škole, alebo učňovke. Zatiaľ sa nám táto úloha v súčasnosti nedarí plniť. Ja som bol starostom v minulosti v roku 1994 - 2002, potom som mal 8 rokov pauzu a teraz som od januára 2011. Čo sa týka rómskych tried, pokiaľ viem, možno existuje aj 20 rokov.“ (č. I. 216 spisu). Svedok tiež potvrdil, že nedošlo zatiaľ k preradeniu žiadneho žiaka z triedy pre sociálne znevýhodnených žiakov do riadnej triedy (č. I. 217).

Odvolačný súd v súvislosti s námietkami odvolateľa uvedenými v odvolaní poukazuje na to, že v konaní bolo zistené vytváranie rómskych tried, dokonca rómskych poschodí, pričom takéto opatrenia žalovaného síce môžu sledovať určitý legitímny cieľ, ale nepredstavujú proporcionálne riešenie problému.

Aj keď súdy v danej veci nie sú oprávnené určovať návod na to, ako by mali jednotlivé školy postupovať pri riešení rómskej otázky v súvislosti so vzdelávaním, odvolací súd naznačuje, že v prvom rade by mali byť vedení rodičia takýchto mal. detí k zodpovednosti v súvislosti s výchovou a vzdelávaním mal. detí už v predškolskom veku. Za nezvládnutie takejto zodpovednosti by pre nezodpovedných rodičov mali byť vytvorené aj efektívne mechanizmy s krajnou možnosťou odobratia mal. detí nezodpovedným rodičom, ktorí neunesú bremeno zodpovednosti za ich výchovu. Nedáva žiadny zmysel udržiavať výchovu v katastrofálnych podmienkach, ak sú práve tieto životné podmienky prapríčinou negatívneho vývoja dieťaťa.

Odvolačný súd sa nemôže zbaviť pocitu, že sa do podvedomia majoritného obyvateľstva konkludentne dostáva predstava, že rómske triedy predstavujú normálne riešenie. Zarážajúce je, že sa to týka aj vysokoškolsky vzdelaných ľudí, pritom je evidentné, že predmetná právna vec je dôsledkom dlhodobého neefektívneho prístupu k rómskym deťom už od útleho veku. Ak sa už v predškolskom veku ponechajú deti napospas nepriaznivému sociálnemu prostrediu, nemožno ani očakávať kvalitatívnu zmenu vo výchove rómskych detí. V tomto kontexte sú opatrenia školy len akýmsi kvázi riešením problému.

Odvolací soud uznává, že žalovaná škola znáša už len negatívne dôsledky zanedbania rómskych detí v ich útlo a predškolskom veku, za čo nesú zodpovednosť iné zložky verejnej moci, najmä sociálne úrady. Odvolací súd však nemá najmenší dôvod vynechávať z verejnoprávných štruktúr štátu ani žalovanú školu, pretože nie aby sa snažila zvrátiť vývoj prijatím rómskych detí medzi rovesníkov ale segregáciu naplno praktizuje. Pre odvolací súd bola obrana žalovanej školy a vedľajšieho účastníka absolútne neprijateľná a vníma ju len ako pokus pôsobiť, že sa sofistickovane rieši problém nie jednoduchej rómskej problematiky.

Odvolací súd je presvedčený, že každé mal. dieťa má právo na rovnaké zaobchádzanie a prístup k vzdelaniu a v tomto prípade to žalovaný nezabezpečil.

Odvolací súd konštatuje, že nemožno uprieť žalovanému, že sa snaží riešiť vážne sociálne spoločenské dôsledky v zložitej agende osobitnými prístupmi k rómskym deťom. Žalovaný evidentne rieši následky z hľadiska efektivity dlhodobu neriešenej rómskej otázky.

Akokoľvek sa však žalovaný snaží využiť rôzne pedagogické postupy, ktoré môžu vyvolávať pocit, že sú ústavne konformné, v kontexte existencie rómskych tried nie je otázka rovnosti garantovaná.

Vytváranie rómskych tried je na úkor ľudskej dôstojnosti (porov. nález sp. zn. IV. ÚS 412/04 zo 7. decembra 2005, Ústavný súd ČR výstižne konštatuje, cit. „Těžištěm ústavního pořádku České republiky je jednotlivec a jeho práva garantovaná ústavním pořádkem ČR. Jednotlivec je východiskem státu. Stát a všechny jeho orgány jsou ústavně zavázány k ochraně a šetření práv jednotlivce. Pojetí naší ústavnosti se přitom neomezuje na ochranu základních práv jednotlivců (kupř. právo na život, zaručení právní subjektivity), ale v souladu s poválečnou změnou v chápání lidských práv (jež nalezla vyjádření např. v Chartě OSN či ve Všeobecné deklaraci lidských práv) se stala základní bází, z níž vychází interpretace všech základních práv, lidská důstojnost, která mj. vylučuje, aby s člověkem bylo zacházeno jako s předmětem. Otázky lidské důstojnosti jsou v tomto pojetí chápány jako součást kvality člověka, součást jeho lidství. Garantování nedotknutelnosti lidské důstojnosti člověku umožňuje plně užívat své osobnosti. Tyto úvahy stvrzuje preambule Ústavy ČR, která deklaruje lidskou důstojnost za nedotknutelnou hodnotu, stojící v základu ústavního pořádku ČR.“

V náleze sp. zn. I. ÚS 557/09 z 18. augusta 2009 (N 188/54 SbNU 325) ústavný súd uviedol: „Jak lidská důstojnost, tak způsobilost k právům v širokém slova smyslu (hmotněprávním i procesním, vyjádřeno jazykem práva civilního) charakterizují právně jednotlivce, k němuž je veřejná moc povinována respektem. Bez uznání tohoto postulátu by ostatní, ústavním pořádkem ČR garantovaná základní práva a svobody, byly jen prázdnými floskulami. G. Dürig [G. D., Der Grundrechtssatz von der Menschenwürde, Archiv des öffentlichen Rechts 81 (1956), s. 127] zformuloval proslulou teorií objektu, kterou převzala judikatura německého Spolkového ústavního soudu, vážící se k otázkám lidské důstojnosti. Podle této teorie dochází k porušení lidské důstojnosti v případě, kdy je konkrétní jednotlivec postaven státní mocí do role objektu, kdy se stává pouhým prostředkem a je umněšen do podoby druhově zaměnitelné veličiny. Lze dovodit, že člověk tak bývá netoliko objektem společenských "poměrů", ale stává se i objektem práva, je-li nucen podrobovat se mu zcela při jeho interpretaci a aplikaci, tj. bez zohlednění jeho individuálních zájmů, resp. základních práv.“

Odvolací súd sa nemôže za žiadnych okolností stotožniť s týmto vývojom a nech vyznieva verdikt súdu pre pedagógov akokoľvek neprakticky, odvolací súd rovnako, ako súd prvého stupňa vo svetle princípu rovnosti a ochrany ľudskej dôstojnosti konštatuje národnostnú segregáciu.

Zmysel verejnej žaloby nie je zúžený na riešenie problému jednotlivca, preto ak aj došlo zo strany žalovaného k prehodnoteniu situácie a v odvolacom konaní začleneniu niektorých rómskych žiakov do iných tried, z preventívnych a odradzujúcich dôvodov význam verejnej žaloby v čase rozhodovania odvolacieho súdu pretrvával. Inak by sa mohlo stať, že napriek zamietnutiu žaloby by došlo k recidíve v porušovaní zásady rovnakého zaobchádzania.

Povinnosť uloženú žalovanému v súvislosti so zmiešaním detí zo znevýhodneného prostredia nebolo dôvodné vymedzovať pomerom tak, ako to namietal žalovaný. Určovanie pomeru zmiešania maloletých detí by podľa presvedčenia odvolacieho súdu bolo násilným riešením a tiež nerovnakým zaobchádzaním

Z uvedeného vyplýva, že žalovaný je povinný zabezpečiť prirodzené zaradovanie detí do spoločných tried tak, aby nebol narušený pedagogický proces, aby sa tým sledoval prospech všetkých maloletých detí. Je preto irelevantný samotný pomer detí zo znevýhodneného prostredia v bežných triedach.

Odvolací súd z pohľadu práva a princípu rovnosti a ľudskej dôstojnosti konštatuje nepríjemnú realitu o segregácii na žalovanej škole. Rómske triedy a rómske podlažie nie je stav normálny a žalovaná škola to musí zmeniť.

To, že uvedený proces môže trvať aj niekoľko mesiacov je nepochybné. Kritériá musia určiť samotní pedagógovia spolu so psychológmi za účasti rodičov maloletých detí zo znevýhodneného prostredia s nepochybne potrebným vyšším finančným zabezpečením zo strany vlády. Pedagogika je jedna z najdôležitejších spoločenských vied a ide o vysokoodbornú problematiku.

Určitú inšpiráciu možno hľadať na škole v U. V., do ktorej prihlasovali deti výlučne rómski rodičia a začínajú sa do nej hlásiť stále viac nerómske deti. Podľa medializovaných informácií má škola dobré výsledky s následným vzdelávaním rómskych detí na gymnáziu „Skončiť by sa malo aj so segregáciou rómskych a nerómskych detí. Zaujímavým príkladom je škola v U. V.. Polovicu jej študentov tvoria Rómovia, hlási sa tam však aj čoraz viac nerómskych detí. Podľa riaditeľa školy L. U. je každoročný nárast záujmu práve v tom, že rozdiely medzi Rómami a Nerómami nerobia. Kultúrny antropológ H. T. z Prešovskej univerzity, ktorý sa dlhodobo rómskej problematike venuje, poukazuje na to, že najdôležitejšie je zmeniť obsah vyučovania: „Pokiaľ sa nezmení spôsob vyučovania, prístup škôl k vzdelávaniu, aj keby ste dali povinnú školskú prípravu od 1 roka, tak vám to, obrazne povedané, nepomôže. Často sa stretávame s neschopnosťou, neochotou, nevedomosťou, až s ignoráciou v prípade niektorých škôl, ktoré „kašlú“ na vzdelávanie Rómov, na druhej strane máme perfektné školy, učiteľov, ktorí odovzdávajú Rómom aj posledné, ktorí hľadajú riešenia a čo je hlavne dôležité, majú výsledky.“ (<http://www.slovakradio.sk/spravy/Vladny-splnomocnenec-pre-romske-komunity-dnes-predstavi-prvu-etapu-romskej-reformy?l=1&i=49168&p=1>).

Rozsudok je v časti o konštatovaní segregácie a o náprave protiprávneho stavu vrátane správneho výroku o trovách konania založeného na neúspechu žalobcu len v nepatrnej časti (§ 142 ods. 2 O.s.p.) vecne správny, a preto ho odvolací súd s výnimkou výroku o uloženie povinnosti žalovanému uverejniť rozsudok potvrdil (§ 219 O.s.p.).

Odvolanie žalovaného bolo vyhodnotené ako dôvodné čo do lehoty na splnenie. Vzhľadom na nie jednoduchý proces inkluzie odvolací súd zmenil lehotu na plnenie z 30 dňovej na lehotu spojenú s novým školským rokom (§ 220 O.s.p.).

Napadnutý rozsudok a návrh v časti o uloženie povinnosti zverejniť rozsudok je nevykonateľný, pretože žalovaný nie je vydavateľom relevantnej tlače a nedisponuje s možnosťou publikovať podľa vlastnej predstavy. Odvolací súd preto v tejto časti zmenil rozsudok a žalobu zamietol (§ 220 O.s.p.)

O trovách odvolacieho konania bolo rozhodnuté v súlade s ust. § 224 ods. 1 O.s.p. s poukazom na ust. § 150 ods. 1 O.s.p. V priebehu odvolacieho konania žalovaný začal naprávať protiprávny stav a umiestňovať deti zo znevýhodneného prostredia do ostatných tried. Odvolací súd to považuje za dôvod hodný osobitného zreteľa (§ 150 ods. 1 O.s.p.), a preto náhradu trov odvolacieho konania inak úspešnému žalobcovi nepriznal.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.